

Adam Tencza, Tomasz Jeruzalski

Lokalny czy globalny : kierunki rozwoju systemów płatności elektronicznych w Europie - wnioski dla Polski

---

Problemy Zarządzania 13/3 (1), 54-64

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Lokalny czy globalny. Kierunki rozwoju systemów płatności elektronicznych w Europie – wnioski dla Polski

Nadesłany: 05.05.15 | Zaakceptowany do druku: 20.07.15

Adam Tencza*, **Tomasz Jeruzalski****

Płatności mają istotne znaczenie dla rozwoju krajów i gospodarek, umożliwiają bowiem efektywną wymianę dóbr i usług. Płatności elektroniczne są zjawiskiem stosunkowo nowym i rozwinęły się w poszczególnych krajach Europy w inny sposób. Niniejsze opracowanie skupia się na przedstawieniu i porównaniu elektronicznych systemów płatności detalicznych, zwłaszcza kartowych, w trzech grupach krajów europejskich: krajach Europy Zachodniej, krajach Europy Środkowej i Wschodniej, oraz tzw. tygrysach Europy (Rosji i Turcji). Analizowane grupy krajów cechują się różną charakterystyką rynków płatniczych, a jednym z obszarów, gdzie widoczne są wyraźne różnice, jest poziom rozwoju lokalnych schematów płatniczych oraz krajowych procesorów płatności. Pełnią one rolę lokalnej infrastruktury płatniczej, która wraz z infrastrukturą międzynarodowych schematów płatniczych pozwala na efektywny rozwój systemu płatniczego.

Słowa kluczowe: systemy płatności elektronicznych, lokalny schemat płatniczy, międzynarodowe organizacje płatnicze, krajowy procesor płatności.

Local or Global. Review of Selected Systems for Electronic Payments in Europe – Conclusions for Poland

Submitted: 05.05.15 | Accepted: 20.07.15

Payments have an important impact on the development of countries and economies, enabling an efficient exchange of goods and services. Electronic payments are a relatively new instrument which has evolved in different ways in particular countries of Europe. The following article focuses on presenting and comparing retail electronic payment systems, with special consideration given to card payments in three groups of European countries: countries of Western Europe, countries of Central and Eastern Europe, and the so-called “tigers of Europe”, namely Russia and Turkey. The analyzed groups of countries vary in terms of payments markets, and one of the areas with significant differences is the level of development of local payment schemes and national processors that are fundaments of local payment infrastructure and jointly with the infrastructure of international payment schemes allow for effective development of the payment system.

Keywords: electronic payments system, payments market, local payment scheme, domestic payments processor.

JEL: E42

---

* **Adam Tencza** – mgr, SIBS International, doktorant na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego.

** **Tomasz Jeruzalski** – dr, Uniwersytet Warszawski, Wydział Nauk Ekonomicznych.

1. Wprowadzenie

Pieniądz jest niezwykłym wynalazkiem, katalizującym obrót gospodarczy od stuleci. Nieefektywność wymiany towarowej była jednym z powodów pojawienia się pierwszych form pieniądza, a wraz z nim procesu dokonywania płatności. Ostatnie dziesięciolecie przyniosły rozkwit wielu różnych form płatności, których głównym zadaniem jest podnoszenie efektywności i optymalizowanie procesu płacenia. Wraz z postępem technologicznym pojawiały się kolejne metody oraz systemy płatności w poszczególnych krajach oraz regionach świata.

Postępująca globalizacja obejmuje swoim zasięgiem niezliczone elementy gospodarek oraz działalności ludzkiej. W wyniku takich procesów wyodrębnił się podział na „lokalne” i „międzynarodowe”, także w zakresie systemów płatności.

Płatności elektroniczne są relatywnie nowym zjawiskiem, którego pojawienie się było możliwe dzięki rozwojowi technologii. Mimo to obecna różnorodność elektronicznych form i rozwiązań płatniczych skłoniła autora do podjęcia próby analizy wybranych rynków płatniczych oraz funkcjonujących na nich systemów płatności elektronicznych i procesu ich rozwoju.

Dla celów niniejszego opracowania autor wyróżnił następujące systemy płatności detalicznych mających wpływ na całłościowy rozwój rynków płatniczych:

- bezpośrednie rozliczenia międzybankowe,
- systemy płatności kartowych,
- systemy płatności mobilnych.

Należy podkreślić, iż powyższa klasyfikacja nie zawsze jest możliwa do zastosowania ze względu na przenikanie się i integrację poszczególnych systemów.

Jednym z elementów analizy będzie uwzględnienie roli i poziomu rozwoju schematów płatności, a szczególnie lokalnych schematów, i ich oddziaływanie na kierunki zmian poszczególnych rynków płatniczych. Schematy płatnicze, pełniąc rolę „kręgosłupów” dla systemów płatności, stają się ciekawym i ważnym ich elementem. Ze względu na brak jednolitych wytycznych dla funkcjonowania schematów, autor skupi się na schematach płatności kartowych oraz ich funkcjonalnej roli.

Europa, będąc jednym z najmniejszych kontynentów, ma jednocześnie bogate tradycje narodowościowe oraz odmienne podłoże historyczne w poszczególnych państwach. Wszystko to doprowadziło do różnego ukształtowania się systemów płatniczych i powstania odmiennych systemów płatności oraz kierunków ich rozwoju w różnych krajach. Z tego powodu w ostatnich latach podejmowane są próby unifikacji oraz zwiększania interoperacyjności dla wybranych systemów płatniczych w krajach UE, czego przykładem jest inicjatywa SEPA. W związku z tym jednymi z najistotniejszych elementów analizy w tym opracowaniu będą zdefiniowanie oraz weryfikacja wpływu, jaki mają lokalne systemy płatności w warunkach krajowych, a także problem zapewnienia ineteroperacyjności płatności w przekroju międzynarodowym.

Dla celów niniejszego opracowania autor skupia się na systemach płatności w krajach europejskich, a jednym z rynków wziętych przez autora pod uwagę w przeprowadzonej analizie jest Polska, która będzie także punktem odniesienia dla innych analizowanych krajów.

Podsumowując, niniejsze opracowanie ma za zadanie porównać wybrane systemy płatnicze w Europie, ze szczególnym uwzględnieniem Polski. Autor przeanalizuje także czynnik lokalności, jako element mogący mieć wpływ na zmiany, a także podlegający wpływowi zmian na rynku płatniczym.

2. Europejski rynek płatności

Europa, będąc niezwykle zróżnicowanym kontynentem, stała się również świadkiem powstania licznych rozwiązań i systemów płatniczych. W niniejszym artykule omawiane są wybrane rynki charakteryzujące się specyficznym rozwojem oraz mające różnorodne podłoże historyczne. Zostały one omówione w zakresie elektronicznych płatności dla ludności, czyli płatności dokonywanych przez konsumentów za pomocą elektronicznych instrumentów płatniczych¹. Celem doboru rynków i systemów płatniczych jest możliwe najpełniejsze zobrazowanie sytuacji w Europie. Autor przedstawia zarówno bardzo zaawansowane i dojrzałe systemy, jak również te mniej rozwinięte, które wykazują znaczny potencjał nadrobienia braków w krótkim czasie.

Za najbardziej rozwinięty rynek płatności na starym kontynencie uchodzą kraje tzw. Europy Zachodniej. Należy tu wymienić między innymi Wielką Brytanię, Francję, Szwecję, Hiszpanię czy Portugalię. Do drugiej kategorii rynków europejskich można zaklasyfikować szybko rozwijające się w zakresie płatności elektronicznych Kraje Europy Środkowej i Wschodniej a wśród nich takie państwa, jak Polska, Rumunia czy Bułgaria. Do trzeciej kategorii rynków bardzo dynamicznych, jednak z cechami dużej odrębności, autor zaliczył Turcję oraz Rosję. Są to rynki o dużej skali, a dzięki temu rozwijają się w sposób odmienny i częściowo niezależny od głównych nurtów europejskich. Ponadto oba te rynki mają istotny wpływ na kształtowanie się systemów płatniczych w krajach sąsiednich. W związku z powyższym, dla określania trzeciej grupy krajów, autor będzie używał sformułowania „europejskie tygrysy”.

Wśród najbardziej popularnych niegotówkowych instrumentów płatniczych w Unii Europejskiej (ECB, 2014a) są karty płatnicze o charakterze debetowym oraz kredytowym. Transakcje tymi instrumentami przeważają ilościowo nad transakcjami z wykorzystaniem polecenia przelewu i zapłaty, czeków czy tzw. metod e-money. Znamienne jest, że najbardziej dynamiczną grupą są e-money² oraz karty płatnicze, wśród których najszybciej rosną transakcje dokonywane kartami debetowymi – średnio o 12% w stosunku rocznym w okresie od roku 2000 do 2012. Interesującym zjawiskiem, widocznym w całej Europie, są także płatności dokonywane przy użyciu telefonów komórkowych, tzw. płatności mobilne.

3. Przegląd systemów płatności elektronicznych w Europie

Poniższy rozdział zawiera skróconą charakterystykę oraz analizę wybranych systemów płatności kartowych i mobilnych w wybranych krajach Europy Zachodniej, Europy Środkowej i Wschodniej oraz wśród tzw. europejskich tygrysów. Autor skupia się na znalezieniu specyficznych cech wybranych systemów, mających znaczący wpływ na ich poziom i kierunek rozwoju.

3.1. Wielka Brytania

Rynek brytyjski, będąc największym rynkiem kartowym w UE, generuje ponad 26% wszystkich płatności z użyciem kart w Unii Europejskiej (ECB, 2014b) oraz może poszczycić się największą ilością kart płatniczych w użyciu, która wynosiła w 2013 r. 157 mln sztuk. Płatności dokonane kartami debetowymi i kredytowymi mają największy udział ilościowy wśród wszystkich transakcji płatniczych niegotówkowych. Obecnie rynek brytyjski jest zdominowany przez międzynarodowe schematy kartowe: Visa, MasterCard, American Express i Diners Club International (BIS, 2012b). Do końca pierwszej dekady XXI wieku funkcjonowały także dwa lokalne debetowe schematy kartowe – Solo i Switch, które zostały zastąpione przez odpowiedniki międzynarodowych systemów, czyli Electron oraz Maestro.

Na rynku brytyjskim istnieje także schemat i switch dla transakcji bankomatowych LINK (dalej nazywany systemem LINK), który został połączony z lokalnym procesorem transakcji kartowych oraz innych transakcji płatniczych i od kilku lat funkcjonuje jako jeden podmiot. Wszystkie bankomaty w kraju są podłączone do tego systemu, umożliwiając interoperacyjność oraz komunikację bezpośrednio pomiędzy akceptantem i wydawcą w ramach wspólnego systemu. W ostatnich latach powstał także nowy system lokalny dla natychmiastowych płatności, działający adekwatnie do polecenia przelewu – FASTER PAYMENTS, który jest postrzegany jako alternatywa dla płatności kartowych, zwłaszcza dla transakcji bez fizycznej obecności karty, czyli tzw. transakcji e-commerce.

Na rynku brytyjskim dynamicznie rozwijają się także systemy płatności mobilnych, wśród których jest system ZAPP stworzony przez operatora schematu LINK. ZAPP w momencie uruchomienia obsługiwał pięć lokalnych banków udostępniających usługę poprzez własne aplikacje do bankowości mobilnej (<http://www.mobilepaymentstoday.com/articles/mobile-payments-taking-off-in-the-uk>). System ZAPP umożliwia płatności pomiędzy użytkownikami oraz płatności w punktach sprzedaży wyposażonych w terminale POS z odpowiednią aplikacją (<http://www.zapp.co.uk>). Wśród pozostałych systemów płatności mobilnych można także wymienić PAYM, którego inicjatorem była Rada Płatności (Payment Council) i który jest systemem międzybankowym, oraz Pingit, który został stworzony przez jeden z dużych lokalnych banków.

3.2. Portugalia

W kraju o powierzchni odpowiadającej 30% powierzchni Polski oraz populacji trzy i pół razy mniejszej rozwinął się jeden z najbardziej specyficznych rynków płatniczych Europy. Pierwsze detaliczne systemy płatności zaczęły rozwijać się w Portugalii w roku 1983 wraz z powstaniem lokalnej organizacji banków SIBS, będącej centralnym punktem systemu płatniczego w zakresie zarówno płatności międzybankowych (funkcje izby rozliczeniowej), jak i płatności kartowych. Będąc od samego powstania podmiotem prywatnym, SIBS zajął się rozwijaniem swojej roli jako integratora i pośrednika międzybankowego w zakresie wszystkich funkcji związanych z płatnościami elektronicznymi. SIBS stał się inicjatorem rozwoju rynku płatniczego oraz liderem wielu przedsięwzięć w tym zakresie o zasięgu krajowym. Jedną z takich inicjatyw jest zintegrowany system bezstykowych płatności autostradowych, który obecnie odpowiada za ponad 70% wszystkich transakcji tego typu w Portugalii³.

Rynek portugalski ma także bardzo dobrze rozwinięty lokalny schemat kartowy – Multibanco, który z upływem lat stał się w tym kraju synonimem płatności kartowych, a jego skuteczności dowodzi fakt iż obecnie ponad 90% wszystkich kart w Portugalii jest wydawana z logo Multibanco (Payments Industry Intelligence, 2015). Obecnie schemat Multibanco tworzy infrastrukturę nie tylko dla płatności kartowych, ale także mobilnych oraz drogowych.

Międzynarodowe organizacje płatnicze odgrywają znaczącą rolę w Portugalii od strony akceptacji oraz wydawnictwa kart. Większość kart płatniczych wydawanych przez portugalskie banki posiada dwa schematy, pozwalające im korzystać z całej sieci akceptacji Multibanco oraz umożliwiające dokonywanie transakcji za granicą przy wykorzystaniu systemów międzynarodowych organizacji płatniczych.

Model systemu płatniczego z jednym podmiotem centralnym odpowiadającym za zapewnienie infrastruktury technicznej oraz regulacyjnej określa się mianem kooperacyjnego. Gwarantuje on zarówno skuteczną współpracę, jak i zdrową konkurencję pomiędzy podmiotami na rynku. Skuteczność modelu kooperatywnego przeobraziła portugalski system płatniczy w jeden z najlepiej rozwiniętych w Europie i charakteryzujący się ogromnym udziałem płatności elektronicznych, co wynika między innymi z faktu włączenia do systemu wszelkich typów płatności, od standardowych wypłat z bankomatów i płatności w terminalach poprzez zaawansowane systemy płatności publiczno-prawnych po opłaty drogowe.

W ostatnich latach pojawiły się inicjatywy operatorów telefonicznych zbudowania systemów płatności mobilnych bez udziału SIBS ani schematu Multibanco, jednak dotychczas nie zyskały one dużej popularności.

3.3. Rumunia

Podobnie jak w przypadku wielu krajów, które zmieniły ustrój na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, w Rumunii została utworzona w tym okresie lokalna izba rozliczeniowa zajmująca się rozwija-

niem transakcji międzybankowych oraz powstał lokalny switch płatności Romcard (<http://www.romcard.ro/en/company>) w celu zapewnienia interoperacyjności pomiędzy lokalnymi bankami w zakresie transakcji kartami płatniczymi. Będący prywatną inicjatywą Romcard zajął się switchowaniem transakcji kartowych pomiędzy rumuńskimi bankami. Ostatecznie rozwinął zakres usług i obecnie pełni rolę lokalnego procesora, zajmując się nie tylko łączeniem systemów bankowych, ale także przetwarzając bezpośrednio transakcje z elektronicznych kanałów bankowych oraz udostępniając systemy międzynarodowych organizacji kartowych dla lokalnych banków.

Równocześnie z Romcardem w Rumunii wzmocniły swoją obecność międzynarodowe organizacje płatnicze, które z czasem zdominowały rynek płatności kartowych, detronizując przy tym rodzimy system.

Romcard przetrwał jako podmiot międzybankowy do roku 2010, kiedy to został przejęty przez inwestora strategicznego, a następnie finansowego. Utrata charakteru tego przedsiębiorstwa zmieniła jego rolę w tworzeniu lokalnego systemu płatności. Obecnie rumuński rynek płatniczy charakteryzują się bardzo dużym rozdrobnieniem, z kilkoma procesorami oraz niewielką liczbą inicjatyw międzybankowych. Rumunia pozostaje jednym z najsłabiej rozwiniętych rynków płatniczych w Europie Środkowej i Wschodniej (ECB, 2014b).

3.4. Polska

Polski system płatniczy, charakteryzujący się znacznym rozdrobnieniem oraz częstymi zmianami, jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się w Europie. Rynek płatności elektronicznych na masową skalę zaczął się rozwijać w Polsce na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, zarówno w zakresie płatności międzybankowych, jak i kartowych. Powstanie organizacji Polcard na początku lat dziewięćdziesiątych oraz Krajowej Izby Rozliczeniowej (KIR) w roku 1992 (<http://www.kir.pl/o-nas/o-firmie/o-kir>) było także początkiem rozwoju detalicznych płatności elektronicznych. Oba podmioty powstały jako inicjatywy prywatne, w celu stworzenia międzybankowej infrastruktury dla płatności elektronicznych. Podczas gdy KIR zajął się płatnościami międzybankowymi, Polcard skupił się na rozwoju międzybankowego switcha dla transakcji kartowych oraz lokalnego schematu kartowego.

Równocześnie z pojawieniem się inicjatyw lokalnych, swoją rolę zaczęły także umacniać międzynarodowe organizacje kartowe – zarówno od strony akceptacji, jak i wydawania kart przez polskie banki.

Po ponad dziesięciu latach działalności Polcard zmienił charakter własnościowy, w związku z przejściem przez zagranicznego inwestora, oraz stał się pełnofunkcyjnym procesorem płatności elektronicznych, a także agentem rozliczeniowym. Z czasem doprowadziło to do zaniku lokalnego schematu kartowego na rzecz organizacji międzynarodowych, które dostarczają także

niezbędną infrastrukturę do przetwarzania i rozliczania transakcji pomiędzy lokalnymi bankami.

W ostatnich latach powstało w Polsce wiele inicjatyw płatniczych, wśród których jest także międzybankowy projekt o nazwie Polski Standard Płatności (PSP). Powołany przez sześć polskich banków PSP stworzył lokalny system płatności zarówno po stronie akceptacyjnej, jak i wydawniczej, niezależny od systemów kartowych, będąc szczególnym przypadkiem w Europie. Można oczekiwać, iż system ten będzie miał znaczący wpływ na rozwój płatności elektronicznych w Polsce. Niewykluczone, iż istotne znaczenie będzie miał także inny niekartowy schemat płatności spośród kilku innych powstałych w Polsce w ostatnich latach (Kisiel, 2014).

3.5. Turcja

Kraj położony na pograniczu Europy i Azji jest jednym z największych rynków płatniczych w tej części świata. Licząc niemal 80 mln mieszkańców, może poszczycić się bardzo dobrze rozwiniętym systemem płatniczym, w którego skład wchodzi między innymi system RTGS o nazwie EFT, międzybankowa izba rozliczeniowa oraz międzybankowe centrum kartowe, pełniące funkcję switcha dla kart kredytowych i debetowych w Turcji – BKM (<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+EN/TCMB+EN/Main+Menu/PAYMENT+SYSTEMS>).

W Turcji nie istnieje obecnie znaczący lokalny schemat kartowy (BIS, 2012a), więc dominują schematy międzynarodowych organizacji kartowych. Istotnym elementem tego rynku jest natomiast silna pozycja kilku banków, które były w stanie zbudować duże organizacje płatnicze obsługujące także operacje międzybankowe. Jedną z takich organizacji jest Garanti Payment Systems (<https://www.garantiodesistemleri.com>), która została założona przez Garanti Bank w 1999 r.

Turcja jest także świadkiem nowych trendów w rozwoju metod płatniczych, czego przejawem są rozwiązania dla płatności mobilnych, a wśród nich rozwiązanie stworzone przez BKM oraz inne wprowadzone przez banki komercyjne. Na koniec roku 2009 w Turcji było wydanych 44,4 mln kart kredytowych oraz 64,7 mln kart debetowych, które łącznie odpowiadały za ponad 2 mld transakcji w 2009 r. Liczba wszystkich kart płatniczych będących w obiegu w roku 2013 przekroczyła już 177 mln, przewyższając tym samym największy rynek Unii Europejskiej – Wielką Brytanię⁴.

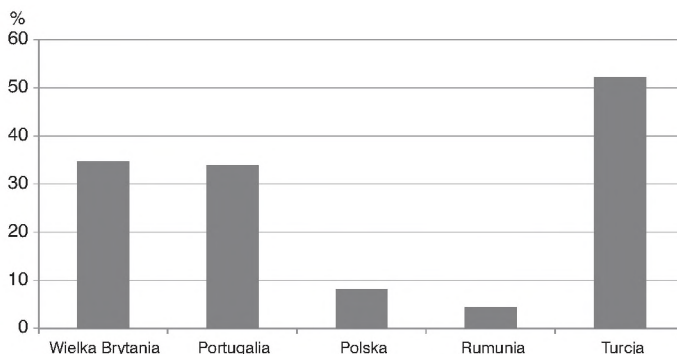
4. Rozwój lokalnych systemów płatności

Europa, w odróżnieniu od innych dużych rynków płatniczych powiązanych siecią zależności, nie wykształciła do tej pory jednolitego podejścia do schematów płatniczych. W większości krajów wykształcił się osobny system płatniczy, różne są także zwyczaje płatnicze konsumentów w różnych regionach. W połowie 2013 r. w Unii Europejskiej istniało przynajmniej

21 lokalnych schematów kartowych oraz działało 6 międzynarodowych organizacji kartowych (ECB, 2014a). W tym samym czasie w Unii funkcjonowało przynajmniej 25 izb rozliczeniowych obsługujących lokalne rozwiązania dla poleceń przelewu, poleceń zapłaty oraz innych dostosowanych do lokalnych potrzeb produktów płatniczych (<http://www.eacha.org/members.php>). Statystyki te nie obejmują rozwiązań z krajów europejskich niebędących członkami UE, w tym w omówionej w niniejszym artykule Turcji.

Inicjatywą, która w największym stopniu miała przyczynić się do ujednoczenia i utworzenia europejskiego schematu lokalnego, jest jednolity europejski obszar płatniczy SEPA, który skupia się na trzech głównych obszarach: polecenia przelewu, polecenia zapłaty oraz karty płatniczej (http://ec.europa.eu/finance/payments/sepa/index_en.htm). Jednak do tej pory SEPA nie doprowadziła do ujednoczenia rynków płatniczych w Europie, zwłaszcza w obszarze kart.

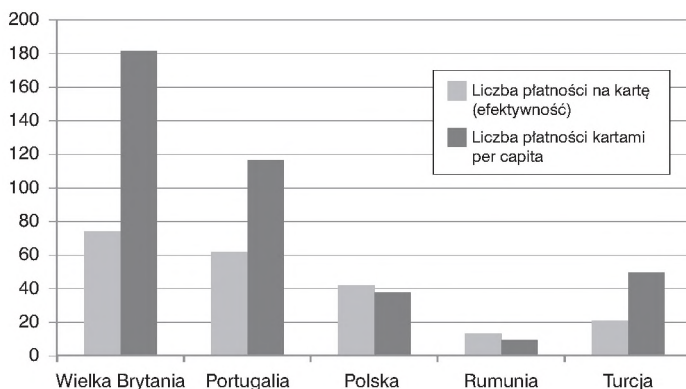

Rys. 1. Wartość płatności kartami w stosunku do PKB w wybranych krajach w 2013 r. Źródło: ECB. (2014b). *Payment Statistics*. ECB dla krajów UE oraz badania własne dla Turcji.

Rysunek 1 ukazuje omawiane rynki z punktu poziomu rozwoju rynku kart płatniczych, mierzonego udziałem obrotu kartami w PKB. Turcja jest zdecydowanym liderem, co może być wynikiem bardzo wysokiego poziomu płatności dokonywanych kartami kredytowymi w stosunku do kart debetowych, generujących także transakcje gotówkowe w bankomatach. Na uwagę zasługują także podobne poziomy rozwoju dla Portugalii oraz Wielkiej Brytanii, w których funkcjonują podmioty o charakterze krajowych procesorów płatności. W obu krajach powstały lokalne schematy kartowe – ogólny w Portugalii oraz bankomatowy w Wielkiej Brytanii.

Rozwój rynku płatniczego może być także mierzony poprzez efektywność wykorzystania danego instrumentu płatniczego. Analizując pod tym względem pięć omawianych krajów, dla poziomu rozwoju rynku kart płatniczych

na uwagę zasługuje ciekawa zależność dotycząca efektywności wykorzystania kart płatniczych. Dla Turcji, Portugalii oraz Wielkiej Brytanii liczba transakcji na mieszkańca zdecydowanie przekracza liczbę transakcji na kartę, podczas gdy w Rumunii i Polsce ta zależność jest odwrotna. Sugeruje to, że dwa ostatnie rynki mają potencjał rozwoju rynku kart poprzez ich zróżnicowanie oraz dopasowanie do lokalnych potrzeb mieszkańców.

Rys. 2. Porównanie efektywności wykorzystania kart płatniczych do płatności w stosunku do ilości płatności kartami per capita w wybranych krajach w 2013 r. Źródło: ECB. (2014b). *Payment Statistics. ECB dla krajów UE oraz badania własne dla Turcji.*

Także w krajach europejskich, które posiadały lokalne schematy płatnicze, można było często zaobserwować sytuację, w której lokalne schematy były zastępowane przez międzynarodowe organizacje płatnicze, oraz wprowadzano quazi-lokalne schematy. Jest to zwłaszcza widoczne na małych rynkach, takich jak Austria, Estonia czy Finlandia, jak również w omawianej Wielkiej Brytanii. W ostatnich latach widoczny jest jednak trend pojawiania się nowych inicjatyw w zakresie budowy lokalnych schematów płatniczych (ECB, 2012).

5. Wnioski dla Polski

Jak wynika niniejszego opracowania, polski rynek płatności elektronicznych, mimo dynamicznego rozwoju w ostatnich latach, nadal wykazuje duży potencjał wzrostu, zwłaszcza w obszarze płatności kartowych i mobilnych. Jednym z elementów różniących polski rynek od rynków bardziej rozwiniętych jest brak stabilnego, lokalnego schematu kartowego lub krajowego procesora, który byłby inicjatorem i koordynatorem rozwoju tego rynku. Polski rynek płatniczy nie ma cech, które pozwoliłyby mu na niezależny i zupeł-

nie odmienny rozwój od innych rynków europejskich, chociażby ze względu na swoją skalę, co różni go od rynku tzw. tygrysów europejskich. Wnioski te sugerują, iż szybszy rozwój rynku płatności kartowych w Polsce byłby możliwy przy zintensyfikowaniu współpracy podmiotów działających na tym rynku i podejmowaniu wspólnych inicjatyw lokalnych w celu rozwoju lokalnej infrastruktury płatniczej, takiej jak schematy płatnicze czy krajowe centra processingowe.

6. Podsumowanie

Europejski rynek płatniczy, mimo swojego zróżnicowania, ma cechy wspólne dla poszczególnych grup krajów. Postępujący rozwój na rynkach Europy Środkowej i Wschodniej nie doprowadził dotychczas do dogonienia rynków Europy Zachodniej, które nadal wykazują się inną charakterystyką rynków płatniczych. Inicjatywy mające na celu utworzenie interoperacyjności pomiędzy lokalnymi systemami płatniczymi, zwłaszcza w zakresie płatności kartowych, nie doprowadziły dotychczas do stworzenia jednolitego europejskiego schematu płatniczego. Stworzyły jednak podwaliny do dalszej integracji krajowych schematów na poziomie centralnym. Kraje należące do grupy tygrysów europejskich, zgodnie z klasyfikacją autora, wyróżniają się na tle rynków Unii Europejskiej i wydaje się, iż ich rozwój jest stosunkowo autonomiczny i skupiony na lokalnych podwalinach.

Podsumowując, autor wyraża przekonanie, iż rozwój lokalnych systemów płatności jest katalizatorem dla rozwoju rynków płatniczych poprzez dostosowanie się do lokalnych uwarunkowań i potrzeb. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż płatności elektroniczne, podobnie jak gospodarki krajowe, wymagają integracji na poziomie międzynarodowym, co także wpływa na ogólny poziom rozwoju rynku płatniczego.

Przypisy

- ¹ Mianem instrumentu płatniczego określa się zindywidualizowane urządzenie lub uzgodniony przez użytkownika i dostawcę zbiór procedur, wykorzystywane do złożenia zlecenia płatniczego, zgodnie z definicją zastosowaną przez: J. Górka (2013). *Efektywność instrumentów płatniczych w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.
- ² Elektroniczny pieniądź, czyli e-money, jest wirtualnym odpowiednikiem gotówki, zapisanym na elektronicznym urządzeniu lub zdalnie na serwerze. Jednym z powszechnych typów elektronicznego pieniądza jest „elektroniczna portmonetka”, gdzie użytkownicy przechowują relatywnie niewielkie kwoty pieniądza na karcie płatniczej lub innej inteligentnej karcie w celu dokonywania drobnych płatności (więcej na: http://ec.europa.eu/finance/payments/emoney/text/index_en.htm).
- ³ Na podstawie danych uzyskanych od firmy SIBS International.
- ⁴ Obliczenia własne na podstawie statystyk firmy SIBS International.

Bibliografia

- BIS. (2012a). *Payment, clearing and settlement systems in Turkey. CPSS, red book*. UK: Bank for International Settlements.
- BIS. (2012b). *Payment, clearing and settlement systems in the CPSS countries, red book*. UK: Bank for International Settlements.
- Capgemini and RBS. (2013). *World Payments Report*. Capgemini and RBS.
- ECB. (2012). Towards an integrated European card payments market. *ECB Monthly Bulletin*.
- ECB. (2014a). *Card Payments in Europe – a renewed focus on SEPA for cards*. ECB.
- ECB. (2014b). *Payment Statistics*. ECB.
- Górka, J. (2013). *Efektywność instrumentów płatniczych w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, <http://dx.doi.org/10.7172/978-83-63962-30-2>.
- Kisiel, M. (2014). *Niekartowe schematy płatności bezgotówkowych w Polsce*. Wrocław: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.
- Payments Industry Intelligence. (2015). *Portugal payment statistics 2014–2015, payment card yearbook sample*. Payments Industry Intelligence.